

Inspraakbundel

**Zienswijzen op concept-notitie reikwijdte en detailniveau kavel I
windenergiegebied Ten noorden van de Waddeneilanden**

Inspraakpunt Bureau Energieprojecten
Postbus 142
2270 AC VOORBURG
www.bureau-energieprojecten.nl

INHOUDSOPGAVE

Woord vooraf	3
Kennisgeving.....	5

MONDELINGE, SCHRIFTELIJKE EN DIGITALE ZIENSWIJZEN:

Opzoektabel mondelinge, schriftelijke en digitale zienswijzen	8
Alfabetisch overzicht organisaties en zienswijzen	9
Zienswijzen 202000400 tot en met 202000403	10

Woord vooraf

Van vrijdag 29 januari 2021 tot en met donderdag 11 maart 2021 lag de 'concept-notitie reikwijdte en detailniveau' ter inzage voor het kavelbesluit windenergiegebied Ten noorden van de Waddeneilanden. Eenieder kon naar aanleiding van de notitie een zienswijze inbrengen.

Wat gaat er gebeuren?

In het windenergiegebied Ten noorden van de Waddeneilanden wordt zo'n 60–70 kilometer ten noorden van Schiermonnikoog een windpark gebouwd met een vermogen van circa 700 megawatt (MW). Het nieuw te bouwen windpark heeft een oppervlakte van circa 71 km² en ligt centraal in het windenergiegebied Ten noorden van de Waddeneilanden. Het windenergiegebied heeft in totaal een oppervlakte van ca. 200 km². In het oosten van het windenergiegebied staat windpark Gemini. Windpark Gemini bestaat uit twee delen en heeft een totale oppervlakte van 68 km². Het windpark is sinds 2017 operationeel en heeft een vermogen van 600 MW.

De concept-notitie reikwijdte en detailniveau (concept-NRD) die 29 januari 2021 ter inzage ging, geeft een toelichting op het initiatief om een kavelbesluit te nemen voor het kavel in het windenergiegebied Ten noorden van de Waddeneilanden en daar een windpark te bouwen. Verder beschrijft de notitie wat in het kader van de procedure van de milieueffectrapportage (m.e.r.) onderzocht gaat worden en biedt de gelegenheid om een zienswijze in te dienen.

In het windpark op zee komt een platform waar de stroom die de windturbines opwekken, samenkomt. Via een ondergrondse hoogspanningsverbinding gaat de stroom van het platform op zee naar een nieuw transformatorstation in Eemshaven. Het windpark en de netaansluiting voor het windpark doorlopen aparte procedures. Het voorbereidingsbesluit van het project Net op Zee Ten noorden van de Waddeneilanden lag van 15 januari 2021 tot en met 25 februari 2021 ter inzage.

Waarom is dit project nodig?

Door het gebruik van olie, aardgas en kolen warmt de aarde op en verandert ons klimaat. Om dit tegen te gaan, stapt Nederland over op schone energie uit wind, zon en aardwarmte. In de routekaart windenergie op zee 2030 heeft het kabinet vastgelegd dat in 2030 verschillende windparken op zee zijn gebouwd en op land zijn aangesloten. Windenergiegebied Ten noorden van de Waddeneilanden is een van de gebieden die de overheid heeft gekozen om nieuwe windparken te bouwen. De andere gebieden liggen voor de kust van Zeeland en Zuid-Holland en verder op zee.

Welke procedure wordt gevolgd?

De terinzagelegging van deze concept-NRD is de eerste stap om te komen tot een kavelbesluit. De uitgebreide voorbereidingsprocedure van de Algemene wet bestuursrecht is hierbij van toepassing.

Voor het kavel Ten noorden van de Waddeneilanden wordt ook een voorbereidingsbesluit genomen in overeenstemming met de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. Het voorbereidingsbesluit is bedoeld om activiteiten te kunnen verbieden die een ongewenste invloed kunnen hebben op het uit te geven kavel.

Tegen een voorbereidingsbesluit is geen bezwaar en beroep mogelijk. Na ondertekening wordt het voorbereidingsbesluit in zijn geheel in de Staatscourant gepubliceerd.

Wat is een milieueffectrapport?

Een milieueffectrapport brengt de milieueffecten in beeld, zoals de effecten op natuur, bestaande gebruiksfuncties, bodem en water. Op deze wijze kan kennis over deze effecten een volwaardige rol spelen in de besluitvorming. Het MER zal ook een passende beoordeling bevatten om mogelijke gevolgen voor Natura 2000-gebieden in kaart te brengen. In de notitie reikwijdte en detailniveau staat beschreven welke specifieke milieueffecten in de m.e.r.-procedure onderzocht worden en met

welke diepgang. De notitie reikwijdte en detailniveau geeft weer wat in het milieueffectrapport zal worden opgenomen. De concept-versie van deze notitie ligt nu ter inzage.

Waar kon u de stukken inzien?

U kon de concept-notitie reikwijdte en detailniveau van vrijdag 29 januari 2021 tot en met donderdag 11 maart 2021 inzien op www.bureau-energieprojecten.nl. Op papier kon u deze concept-notitie tijdens reguliere openingstijden in dezelfde periode bekijken op het Ministerie van Economische Zaken en Klimaat, Bezuidenhoutseweg 73, 2594 AC Den Haag. Hiervoor kon u een afspraak maken via telefoonnummer 070 379 89 79.

Zienschijzen

Op de concept-notitie reikwijdte en detailniveau zijn binnen de inspraaktermijn in totaal 4 zienschijzen binnengekomen (waarvan 4 uniek). De zienschijzen zijn integraal opgenomen in deze inspraakbundel. U kunt deze inspraakbundel downloaden van www.bureau-energieprojecten.nl.

Registratie en verwerking

De ontvangen zienschijzen zijn geregistreerd. Aan de indieners is een ontvangstbevestiging gezonden met daarin een registratienummer. Met de opzoektabel op pagina 8 kan bij het ontvangen registratienummer het bijbehorende zienschijzenummer worden opgezocht.

Verdere procedure

De concept-notitie reikwijdte en detailniveau wordt ook aan de Commissie voor de milieueffectrapportage voorgelegd, die erover een advies uitbrengt. Alle zienschijzen, reacties en adviezen worden verzameld, verwerkt en gepubliceerd in de vastgestelde notitie reikwijdte en detailniveau. Op basis van die notitie wordt het milieueffectrapport opgesteld. Dit milieueffectrapport vormt de onderbouwing voor het kavelbesluit. Het milieueffect-rapport komt, samen met het ontwerp-kavelbesluit ter inzage te liggen. Later kunt u daar ook weer op reageren. Dit wordt onder andere aangekondigd in de Staatscourant, in huis-aan-huisbladen en op www.bureau-energieprojecten.nl.

Kennisgeving terinzagelegging concept-notitie reikwijdte en detailniveau, kavelbesluit windenergiegebied Ten noorden van de Waddeneilanden, Ministerie van Economische Zaken en Klimaat

Van vrijdag 29 januari 2021 tot en met donderdag 11 maart 2021 ligt de concept-notitie reikwijdte en detailniveau ter inzage voor het kavelbesluit windenergiegebied Ten noorden van de Waddeneilanden. In deze notitie staan de kaders voor dit op te stellen milieueffectrapport.

Iedereen kan op de notitie reageren door het indienen van een zienswijze binnen de bovengenoemde periode.

Wat gaat er gebeuren?

In het windenergiegebied Ten noorden van de Waddeneilanden wordt zo'n 60–70 kilometer ten noorden van Schiermonnikoog een windpark gebouwd met een vermogen van circa 700 megawatt (MW). Het nieuw te bouwen windpark heeft een oppervlakte van circa 71 km² en ligt centraal in het windenergiegebied Ten noorden van de Waddeneilanden. Het windenergiegebied heeft in totaal een oppervlakte van ca. 200 km². In het oosten van het windenergiegebied staat windpark Gemini. Windpark Gemini bestaat uit twee delen en heeft een totale oppervlakte van 68 km². Het windpark is sinds 2017 operationeel en heeft een vermogen van 600 MW.

De concept-notitie reikwijdte en detailniveau (concept-NRD) die 29 januari 2021 ter inzage gaat, geeft een toelichting op het initiatief om een kavelbesluit te nemen voor het kavel in het windenergiegebied Ten noorden van de Waddeneilanden en daar een windpark te bouwen. Verder beschrijft de notitie wat in het kader van de procedure van de milieueffectrapportage (m.e.r.) onderzocht gaat worden en biedt de gelegenheid om een zienswijze in te dienen.

In het windpark op zee komt een platform waar de stroom die de windturbines opwekken, samenkomt. Via een ondergrondse hoogspanningsverbinding gaat de stroom van het platform op zee naar een

nieuw transformatorstation in Eemshaven. Het windpark en de netaansluiting voor het windpark doorlopen aparte procedures. Het voorbereidingsbesluit van het project Net op Zee Ten noorden van de Waddeneilanden ligt van 15 januari 2021 tot en met 25 februari 2021 ter inzage.

Waarom is dit project nodig?

Door het gebruik van olie, aardgas en kolen warmt de aarde op en verandert ons klimaat. Om dit tegen te gaan, stapt Nederland over op schone energie uit wind, zon en aardwarmte. In de routekaart windenergie op zee 2030 heeft het kabinet vastgelegd dat in 2030 verschillende windparken op zee zijn gebouwd en op land zijn aangesloten. Windenergiegebied Ten noorden van de Waddeneilanden is een van de gebieden die de overheid heeft gekozen om nieuwe windparken te bouwen. De andere gebieden liggen voor de kust van Zeeland en Zuid-Holland en verder op zee.

Welke procedure wordt gevolgd?

De terinzagelegging van deze concept-NRD is de eerste stap om te komen tot een kavelbesluit. De uitgebreide voorbereidingsprocedure van de Algemene wet bestuursrecht is hierbij van toepassing. Voor het kavel Ten noorden van de Waddeneilanden wordt ook een voorbereidingsbesluit genomen in overeenstemming met de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. Het voorbereidingsbesluit is bedoeld om activiteiten te kunnen verbieden die een ongewenste invloed kunnen hebben op het uit te geven kavel.

Tegen een voorbereidingsbesluit is geen bezwaar en beroep mogelijk. Na ondertekening wordt het voorbereidingsbesluit in zijn geheel in de Staatscourant gepubliceerd.

Wat is een milieueffectrapport?

Een milieueffectrapport brengt de milieueffecten in beeld, zoals de effecten op natuur, bestaande gebruiksfuncties, bodem en water. Op deze wijze kan kennis over deze effecten een volwaardige rol spelen in de besluitvorming. Het MER zal ook een passende beoordeling bevatten om mogelijke gevolgen voor Natura 2000-gebieden in kaart te brengen. In de notitie reikwijdte en detailniveau staat beschreven welke specifieke milieueffecten in de m.e.r.-procedure onderzocht worden en met welke diepgang. De notitie reikwijdte en detailniveau geeft weer wat in het milieueffectrapport zal worden opgenomen. De concept-versie van deze notitie ligt nu ter inzage.

Waar kunt u de stukken inzien?

U kunt de concept-notitie reikwijdte en detailniveau van vrijdag 29 januari 2021 tot en met donderdag 11 maart 2021 inzien op www.bureau-energieprojecten.nl. Op papier kunt u deze concept-notitie tijdens reguliere openingstijden in dezelfde periode bekijken op het Ministerie van Economische Zaken en Klimaat, Bezuidenhoutseweg 73, 2594 AC Den Haag. Hiervoor kunt u een afspraak maken via telefoonnummer 070 379 89 79. U kunt op vertoon van uw legitimatiebewijs de stukken inzien. Neem contact op met het Bureau Energieprojecten als u de documenten niet digitaal kunt lezen en niet naar het ministerie kunt komen. Dan wordt in overleg gezocht naar een maatwerkoplossing.

Telefonisch spreekuur

Vanwege het coronavirus worden geen fysieke inloopbijeenkomsten georganiseerd. Het Ministerie van Economische Zaken en Klimaat biedt daarom de mogelijkheid aan om binnen de gehele periode van de procedure uw vragen in een persoonlijk telefonisch gesprek te beantwoorden. U kunt zich hiervoor aanmelden via telefoonnummer 070 379 89 79 of via het aanmeldformulier op <https://www.rvo.nl/wind-op-zee-kavel-ten-noorden-van-de-waddeneilanden>. Wij stellen het op prijs als u uw vragen van tevoren doorgeeft.

Hoe kunt u een zienswijze indienen op de concept-NRD?

Iedereen wordt in de gelegenheid gesteld om een zienswijze in te dienen. In een zienswijze laat u weten wat u vindt van de concept-NRD. U kunt hierbij denken aan:

- aanvullende vragen over onderwerpen die niet in de concept-NRD zijn beschreven;
- onjuistheden in de concept-NRD.

We stellen het op prijs als u aangeeft op welk deel van de notitie u reageert en uw zienswijze onderbouwt met argumenten.

U kunt een zienswijze indienen van vrijdag 29 januari 2021 tot en met donderdag 11 maart 2021. Dat kan op verschillende manieren:

Bij voorkeur digitaal via het reactieformulier op <https://www.rvo.nl/wind-op-zee-kavel-ten-noorden-van-de-waddeneilanden>.

Per post door een brief te sturen naar:

Bureau Energieprojecten

Inspraakpunt Kavelbesluit Ten noorden van de Waddeneilanden

Postbus 142, 2270 AC Voorburg

Wilt u uw brief ondertekenen en uw adres vermelden? Dan kunnen wij u per brief een ontvangstbevestiging sturen.

Voor het opnemen van mondelinge zienswijzen kunt u tijdens kantoortijden bellen met Bureau Energieprojecten via telefoonnummer 070 379 89 79.

Wij gaan zorgvuldig om met uw persoonsgegevens en gebruiken deze alleen voor het doel waarvoor u ze heeft aangeleverd. Ook bewaren wij uw gegevens niet langer dan nodig. U vindt meer informatie over het privacybeleid op www.bureau-energieprojecten.nl.

Wat is de verdere procedure?

De concept-notitie reikwijdte en detailniveau wordt ook aan de Commissie voor de milieueffectrapportage voorgelegd, die erover een advies uitbrengt. Alle zienswijzen, reacties en adviezen worden verzameld, verwerkt en gepubliceerd in de definitieve Notitie Reikwijdte en Detailniveau. Op basis van die notitie wordt het milieueffectrapport opgesteld. Dit milieueffectrapport vormt de onderbouwing voor het kavelbesluit. Het milieueffect-rapport komt, samen met het ontwerp-kavelbesluit ter inzage te liggen. Later kunt u daar ook weer op reageren. Dit wordt onder andere aangekondigd in de Staatscourant, in huis-aan-huisbladen en op www.bureau-energieprojecten.nl.

Wilt u meer weten?

Meer informatie over Kavelbesluit Ten noorden van de Waddeneilanden en alle bijbehorende stukken vindt u op www.bureau-energieprojecten.nl. Heeft u naar aanleiding daarvan nog vragen? Dan kunt u Bureau Energieprojecten bellen via telefoonnummer 070 379 89 79.

Opzoektabel mondelinge, schriftelijke en digitale zienswijzen

In onderstaande tabel kunt u met het registratienummer het nummer van de zienswijze opzoeken. Door te klikken op uw zienswijzenummer wordt u automatisch doorverwezen naar de zienswijze. De zienswijzen zijn opgenomen vanaf pagina 10.

Zienswijzen op de concept-notitie reikwijdte en detailniveau kavel I windenergiegebied Ten noorden van de Waddeneilanden

Tabel 1: opzoektabel registratienummer

Registratienummer	Zienswijzenummer
202000400	202000400
202000401	202000401
202000402	202000402
202000403	202000403

Alfabetisch overzicht organisaties en zienswijzenummer

Zienswijzen op de concept-notitie reikwijdte en detailniveau kavel I windenergiegebied Ten noorden van de Waddeneilanden

Tabel 2: Alfabetisch overzicht organisaties

Zienswijzenummer	Organisatie
202000400	Watersportverbond, UTRECHT
202000401	Neptune Energy Netherlands B.V., ZOETERMEER
202000402	Nederlandse Vissersbond, URK
202000403	Nederlandse WindEnergie Associatie (NWEA), UTRECHT

Zienswijzen 202000400 tot en met 202000403

Verzonden: 3/9/2021 10:52:47 AM

Onderwerp: Zienswijze

Project: Wind op zee - Ten noorden van de Waddeneilanden

Achternaam: [REDACTED]

Tussenvoegsel(s): [REDACTED]

Voorletters: [REDACTED]

Straat: Orteliuslaan

Huisnummer: 1041

Postcode: 3528 BE

Woonplaats: Utrecht

Land: Nederland

Telefoonnummer: (030) 307 75 00

E-mailadres: info@watersportverbond.nl

Als: Maatschappelijke organisatie

(Mede) namens: BBZ - Vereniging voor Beroepschartervaart en Nederlandse Vereniging van Toerzeilers

Organisatie: Watersportverbond

Zijn er naar uw mening andere of aanvullende milieueffecten die moeten worden onderzocht?

Nee. Zie bijlage 1 voor onze zienswijze.

79764119_6295050_U47210-00721_Zienswijze_kavelbesluit_windenergiegebied.pdf

Staan er naar uw mening onjuistheden in de concept-NRD?

Samenvattend tekenen wij bezwaar aan tegen het onverkort overnemen van het Noordzee

Akkoord als uitgangspunt voor het Programma Noordzee 2022 – 2027 met de daaraan

verbonden consequentie van integrale afsluiting van windparken voor doorvaart.

Bureau Energieprojecten
Inspraakpunt Kavelbesluit Ten noorden
van de Waddeneilanden
Postbus 142
2270 AC Voorburg

Utrecht, 8 maart 2021

Briefnummer: U47210-007/21
Contactpersoon: [REDACTED]
Onderwerp: Zienswijze concept-notitie reikwijdte en detailniveau, kavelbesluit
windenergiegebied Ten noorden van de Waddeneilanden

Geachte meneer, mevrouw,

Vanuit de ondergetekende samenwerkende watersportorganisaties willen we graag kenbaar maken dat we geen enkel bezwaar hebben tegen de realisatie van het voorgenomen windenergiegebied ten Noorden van de Waddeneilanden.

We willen echter bezwaar aantekenen tegen het gestelde in paragraaf 2.2.4. van het concept NRD waarin wordt gerefereerd naar het "Onderhandelaars Akkoord voor de Noordzee", waarin afspraken tussen Rijk en Stakeholders zijn vastgelegd voor een duurzaam gebruik van de Noordzee. Voor een betere benutting van windenergiegebieden voor andere doeleinden (medegebruik), introduceert het Onderhandelaarsakkoord het 'gebiedspaspoort en gesteld wordt dat dit Noordzee Akkoord de basis vormt voor het besluitvormingsproces voor het Programma Noordzee 2022–2027.

Vanaf medio 2019 is geprobeerd aan tafel te komen bij de uitwerking van het Noordzee Akkoord omdat wij van mening zijn dat zeegaande recreatievaart het duurzaam gebruik van de Noordzee op geen enkele wijze belemmert maar dat de consequenties van de voorstellen in dit Noordzee Akkoord een draconische vorm aannemen. In de vele gesprekken die zijn gevoerd hebben we geen enkele toezegging mogen ontvangen om onze zienswijze nader te onderzoeken. Wel bij herhaling de mededeling dat er ten aanzien van het Noordzee Akkoord geen enkele inspraak mogelijk is.

Ons bezwaar is dat het voorgestelde gebiedspaspoort een integrale afsluiting van de windparken initieert waardoor doorvaart mogelijkheden beperkt gaan worden tot corridors en zogenaamde logische passages. In onze ogen is dit ontoereikend en risico verhogend terwijl ons de noodzaak van een integrale afsluiting geheel onduidelijk is. Het laatste tekstblok van paragraaf 2.2.4

Op dit moment is het Programma Noordzee nog in voorbereiding en daarmee nog geen vaststaand beleid. Voor zover mogelijk wordt in het MER rekening gehouden met de afspraken uit het Noordzeeakkoord en de te verwachte beleidswijzigingen in het Programma Noordzee 2022-2027

die van invloed kunnen zijn op het kavelbesluit

is illustratief voor de gekozen werkwijze waar wij bezwaar tegen aantekenen.

Het in paragraaf 5.1.3 opgenomen tekstblok onder scheepvaartveiligheid onderkent doorvaart als een mogelijkheid die nader onderzoek vereist. Daarbij in tabel 5.1. aandacht voor de "beoordeling van de recreatieve vaarroutes". Stel voor het effect op kusttoerisme hier te verwijderen gelet op de afstand tot de kust.

Samenvattend tekenen wij bezwaar aan tegen het onverkort overnemen van het Noordzee Akkoord als uitgangspunt voor het Programma Noordzee 2022 – 2027 met de daaraan verbonden consequentie van integrale afsluiting van windparken voor doorvaart.

Met vriendelijke groet,

Mede namens
BBZ – Vereniging voor Beroepschartervaart
Nederlandse Vereniging van Toerzeilers

Verzonden: 3/11/2021 9:24:29 AM
Onderwerp: Zienswijze
Project: Wind op zee - Ten noorden van de Waddeneilanden
Achternaam: [REDACTED]
Tussenvoegsel(s):
Voorletters: [REDACTED]
Straat: Einsteinlaan
Huisnummer: 10
Postcode: 2719 EP
Woonplaats: Zoetermeer
Land: Nederland
Telefoonnummer:
E-mailadres: [REDACTED]
Als: Bedrijf
(Mede) namens:
Organisatie: Neptune Energy Netherlands B.V.

Zijn er naar uw mening andere of aanvullende milieueffecten die moeten worden onderzocht?

Graag verwijzen wij naar bijgevoegde brief.

79874364_6301440_20210311_-_Zienswijze_Neptune_Energy_concept-NRD_Ten_Noorden_van_de_Wadden.pdf

Staan er naar uw mening onjuistheden in de concept-NRD?

Graag verwijzen wij naar bijgevoegde brief.

79874364_6301441_20210311_-_Zienswijze_Neptune_Energy_concept-NRD_Ten_Noorden_van_de_Wadden.pdf

Bureau Energieprojecten
Inspraakpunt kavelbesluit windenergiegebied Ten noorden van de Waddeneilanden
Postbus 142
2270 AC Voorburg

Ingediend via het digitale reactieformulier

Zoetermeer, 11 maart 2020

Onderwerp: Zienswijze concept Notitie Reikwijdte en Detailniveau voor de milieueffectrapportage voor kavelbesluit windenergiegebied Ten noorden van de Waddeneilanden

Geachte heer, mevrouw,

Graag maakt Neptune Energy Netherlands B.V. (**Neptune Energy**) gebruik van de mogelijkheid een zienswijze in te dienen op de concept Notitie Reikwijdte en Detailniveau voor de milieueffectrapportage voor kavelbesluit windenergiegebied Ten noorden van de Waddeneilanden (**concept-NRD**). Als exploitant van gasvelden op de Noordzee en eigenaar van circa 30 mijnbouwinstallaties heeft Neptune Energy een groot belang bij de wijze waarop de schaarse ruimte op de Noordzee wordt gebruikt.

Paragraaf 2.2.5

- Met het oog op de energietransitie en de wens - en in sommige gevallen al het concrete voornemen - om onze platforms te elektrificeren, zouden wij graag terugzien dat bij de realisatie van windparken op zee aandacht wordt besteed aan de mogelijkheid om productieplatforms aan te sluiten op energievoorziening door windparken. Voor de onderhavige kavel zou dat in het bijzonder relevant zijn voor ons G17 platform, dat zich ten noorden van de kavel bevindt. Gezien het consultatiedocument van de voorgestelde wijziging van de Energiewet is Neptune Energy zich ervan bewust dat een aansluiting in juridische zin gefaciliteerd moet worden door die wet. Met het oog op een integrale benadering van ontwikkelingen op de Noordzee menen wij echter dat het goed zou zijn dit onderwerp ook te noemen in de concept-NRD. Temeer nu ook aandacht aan dit onderwerp is besteed in het kader van windenergiegebied Hollandse Kust (noord).

Paragraaf 3.2.2

- Uit figuur 3.3 blijkt dat het windenergiegebied het G17d mijnbouwgebied doorkruist. Neptune Energy is houder van een winningsvergunning voor dit gebied. Wij vragen ons af in hoeverre het beoogde kavel consequenties heeft voor toekomstige mijnbouwactiviteiten in het G17d gebied. Zo kunnen wij op voorhand niet uitsluiten dat wij in het G17d gebied dat wordt overlapt door het windenergiegebied (satelliet)platforms willen neerzetten. Hoewel dat aspect voor het voorliggende kavelbesluit misschien nog van minder belang is, nu de kavel niet in het G17d gebied ligt, zouden wij het op prijs stellen als hier al wel aandacht aan kan worden besteed in de Concept-NRD.

Neptune Energy Netherlands B.V.

Industrieweg 31, 1785AG Den Helder, The Netherlands
Tel. +31 (0) 223 639 639
Handelsregister 27113806
www.neptuneenergy.com

- Op pagina 22 wordt uitgegaan van een obstakel vrije zone van 2,5 NM rond onze productieplatforms G17d-A en G17d-AP waar 5 NM normaal is. Wij begrijpen dat de zone van 2,5 NM acceptabel wordt geacht op grond van de To70 studie uit juli 2020. Ten aanzien van deze studie hebben wij de volgende opmerkingen en vragen:

Algemeen

- o De studie is gericht op helidecks op platforms. Het komt echter ook voor dat wij een mobiele installatie (rig) inzetten, bijvoorbeeld voor werkzaamheden. Een rig heeft ook een helideck en dat deck ligt aanzienlijk hoger dan het helideck op het platform. Deze situatie is niet onderzocht in de studie. Dit betekent dat niet duidelijk is of de zone van 2,5 NM ook acceptabel is in het geval er een rig wordt ingezet bij een platform.
- o Uit de studie kunnen wij niet opmaken of deze van toepassing is op alle soorten helikopters en helikopter operaties. Daarmee is niet duidelijk of in de studie ook rekening is gehouden met, bijvoorbeeld, nachtelijke operaties of operaties die plaatsvinden onder zwaardere omstandigheden (slecht of minder zicht, slechte weersomstandigheden etc.). Dit betekent dat niet inzichtelijk is of de studie en de daarop gebaseerde conclusie dat een zone van 2,5 NM acceptabel is, onder alle omstandigheden houdbaar zijn.
- o Ten aanzien van de gebruikte analyse methode staat in de studie dat dezelfde methode is gebruikt als in een eerdere studie uit 2017. Dit doet de vraag rijzen of die methode nog voldoende actueel is. Dit wordt niet toegelicht in de studie.
- o Uit de studie blijkt niet met welke specificaties van de windmolens rekening is gehouden. Daardoor is niet inzichtelijk of de studie voldoende actueel voor afmetingen van hedendaagse windmolens (die groter zijn dan enkele jaren geleden).

Specifiek

- o Op p. 40 van die studie wordt ingegaan op de situatie voor ons G17-D platform. Ten aanzien van de huidige situatie wordt opgemerkt dat sprake is van een accessibility van 90-95%. Voor de situatie waarbij sprake is van het windpark staat vervolgens bij accessibility 'Not accessible'. Die opmerking kunnen wij niet goed plaatsen in het licht van wat hierover in de concept-NRD staat. Graag zouden wij zien dat dit punt, aan de hand van de To70 studie, nader wordt toegelicht in de concept-NRD. Het belang van Neptune Energy is erin gelegen om op een veilige en verantwoorde manier gebruik te kunnen blijven maken van het helikopterdeck op het platform en op eventuele rigs als die worden ingezet voor activiteiten bij het platform en bij subsea putten in het winningsgebied.
- o Op p. 41 wordt de situatie bij platform G16a-A besproken. Hieruit blijkt dat de aanvlieg- en vertrekmogelijkheden aanzienlijk worden beperkt door het beoogde windpark.

Desgewenst is Neptune Energy graag bereid het voorgaande mondeling nader toe te lichten en om hierover met u in overleg te treden.

Hoogachtend,
Neptune Energy

Verzonden: 3/11/2021 12:36:39 PM
Onderwerp: Zienswijze
Project: Wind op zee - Ten noorden van de Waddeneilanden
Achternaam: [REDACTED]
Tussenvoegsel(s): [REDACTED]
Voorletters: [REDACTED]
Straat: Het Spijk
Huisnummer: 20
Postcode: 8321 WT
Woonplaats: Urk
Land: Nederland
Telefoonnummer: (0527) 69 81 51
E-mailadres: [REDACTED]
Als: Visserijorganisatie
(Mede) namens:
Organisatie: Nederlandse Vissersbond

Zijn er naar uw mening andere of aanvullende milieueffecten die moeten worden onderzocht?

Zeker. De Nederlandse Vissersbond vindt dat de impact van (voorbereidende werkzaamheden voor) grootschalige windenergie op zee onvoldoende wetenschappelijk is onderzocht. Het is onzeker wat de invloed op het zeeleven en de visstand is, zowel op korte als op lange termijn.

Het is van groot belang dat er meer en gedegen onderzoek wordt verricht naar de gevolgen op het ecosysteem d.m.v. het plaatsen van windmolenparken en aanverwant is er gericht onderzoek benodigd naar de opties voor doorvaart en medegebruik. Voor een onderbouwing van ons standpunt verwijs ik u naar de brief in de bijlage.

79880918_6302393_Zienswijze_op_NRD_kavelbesluit_windgebied_TNW.pdf

Staan er naar uw mening onjuistheden in de concept-NRD?

Nee.

AANGETEKEND

Bureau Energieprojecten
Inspraakpunt: Kavelbesluit Ten Noorden van de
Waddeneilanden
Postbus 142
2270 AC Voorburg

No.: -
Onderwerp: Zienswijze Concept NRD kavelbesluit windenergiegebied Ten noorden van de Waddeneilanden
Uw schrijven: -
Urk, 11 maart 2021

Geachte heer/mevrouw,

Door middel van deze brief dient belangenorganisatie voor de Nederlandse beroepsvisserij, de Nederlandse Vissersbond, namens haar leden, zijnde diverse betrokken visserijbedrijven, een zienswijze inzake het concept-notitie reikwijdte en detailniveau, kavelbesluit windenergiegebied Ten noorden van de Waddeneilanden, gepubliceerd in de Staatscourant op 28 januari 2021, nummer 3647. Graag brengen we middels deze brief onze belangen nogmaals onder de aandacht.

Schaden belang

De beroepsvisserij is een erkend belang op de Noordzee. Het plaatsen van nieuwe windmolenparken op zee betekent voor de beroepsvisserij een beperking voor het uitvoeren van een commerciële (beroeps-)visserij. In de reeds bestaande en al gegunde windmolenparken heeft de overheid er voor gekozen, ondanks de vele gesprekken, dat medegebruik en doorvaart slechts zeer beperkt, en naar mening van de beroepsvisserij veel te beperkt, kan worden toegestaan. De sleepnetvisserij lijdt nagenoeg het volledige verlies en krijgt daar niets voor terug.

Het te realiseren windpark worden in zee geplaatst op een plek die veelvoudig gebruikt wordt door de beroepsvisserij. Het plangebied en directe omgeving vormen een behoorlijk intensief gebruikt deel van de Nederlandse kustzone en de toenemende claims op gebieden zijn een bedreiging voor beroepsvissers.

De beroepsvisserij pleit voor het ontzien van belangrijke visbestekken, de zogenaamde 'visserij hotspots', bij het bestemmen van gebieden voor windenergie, het maken van afspraken aangaande de onderlinge afstand tussen individuele windturbines en bijvoorbeeld over het diep(er) in de zeebodem plaatsen en houden van de kabels van en naar de windparken. Op deze wijze kan er een situatie worden gecreëerd waarbij er voor de beroepsvisserij visserijmogelijkheden deels blijven behouden om te kunnen vissen in en nabij de windparken. Ondanks de diverse stakeholderbijeenkomsten waar de visserijvertegenwoordigers deze zaken naar voren hebben gebracht, zijn er besluiten genomen tot voorbereidende werkzaamheden en uiteindelijk tot plaatsing van windparken, waarbij ons inziens onvoldoende gehoor is gegeven aan onze inbreng.

De visserman ziet steeds grotere delen van de Noordzee, waar hij tot dan toe reeds generaties lang heeft gevist, “verdwijnen” door claims van andere partijen voor onder andere de realisatie van windparken, voor de visserij gesloten natuurgebieden, vaarwegen en ankergebieden. De besluiten inzake de te realiseren windparken betekenen voor de vissers dat ze wederom visrijke gebieden verliezen en ook nog moeten omvaren om de resterende visgronden te kunnen bereiken. De overige scheepvaart zal onbedoeld ook tot meer hinder gaan leiden omdat de scheepvaart een steeds kleiner wordend deel van de drukbezette Noordzee tot haar beschikking heeft. De ontstane “drukte” op zee zal zeker toenemen als in de nabije toekomst nu er meer windmolenparken worden gerealiseerd waar ook de doorvaart beperkt wordt tot een kleine selecte groep scheepsverkeer of gesloten gebieden worden. Ter illustratie hebben wij een kaart van de Noordzee met voorgenomen en bestaande activiteiten bijgevoegd (zie bijlage 1). Het baart ons ernstige zorgen dat de nog beschikbare ruimte op de Noordzee steeds intensiever gebruikt zal gaan worden, waarbij wij onze ernstige zorgen uiten over het verlies aan visgronden. De Noordzee lijkt in rap tempo te veranderen in een industrieterrein. Op termijn wordt het voor onze beroepsvissers moeilijk, zo niet onmogelijk, om nog een inkomen te kunnen realiseren. De Nederlandse Vissersbond vindt dat de ontwikkeling van windenergie op zee de sector minder zou kunnen schaden dan dat nu het geval is, mits er bij het toewijzen van plangebieden en de daadwerkelijke bouw van windparken op zee ook daadwerkelijk rekening gehouden wordt met de belangen van de visserijsector. Het mijden van visgronden bij de aanleg van windparken en bijhorende kabels is een belangrijke voorwaarde voor de duurzame ontwikkeling van de windenergiesector én het behoud van een duurzame, economisch gezonde, visserijsector.

De Nederlandse Vissersbond is van mening dat er momenteel een dusdanige drang is ontstaan binnen overheidsinstanties om de Noordzee “vol te bouwen”, om zo aan diverse (internationale) afspraken te kunnen voldoen, waaronder het Europese Energieakkoord in relatie tot (i.r.t.) de bestaande en te realiseren windparken op zee, en de Natura2000-instandhoudingsdoelstellingen i.r.t. het behoud en de ontwikkeling van de natuur op en in zee. Echter, de belangen van de beroepsvissers worden naar onze mening te weinig erkend in de belangenafweging en realisatie van plannen in de Noordzee. De visserijsector is in alle plannen, en zeker de plannen voor de aanleg van windparken op zee, het spreekwoordelijke ‘ondergeschoven kindje’.

Ecologie

De Nederlandse Vissersbond vindt dat de impact van (voorbereidende werkzaamheden voor) grootschalige windenergie op zee onvoldoende wetenschappelijk is onderzocht. Het is onzeker wat de invloed op het zeeleven en de visstand is.

Rasenberg et al. (2015) beschreef dat de algemene verwachting is dat, vanwege de harde substraten, dat wil zeggen steenstort rond de kolommen (= windturbines en platforms) en de kolommen zelf, alsmede het ontbreken van sleepnetvisserij de visstand zal toenemen. Echter, deze verwachting is niet gestoeld op daadwerkelijk uitgevoerd onderzoek. Daarnaast beschreef Rasenberg et al. (2015) ook het volgende: *“geïnterviewde Britse vissers, die daadwerkelijk in de windparken hebben gevist stellen dat de kabeljauwstand zelfs is verminderd, wat zij wijten aan elektromagnetische straling van de kabels en/of lawaai van de windturbines. De zeebaars- platvis- en schaaldieren stand zou niet noemenswaardig veranderd zijn. Ook stellen zij dat de visgronden in de parken erg te lijden hebben onder een explosieve toename van zeesterren, die af zouden komen op de mossels die zich aan de kolommen hechten”*.

De bevindingen van de door Rasenberg et al. (2015) geïnterviewde Engelse vissers baart de Nederlandse Vissersbond en haar leden ernstige zorgen. Daarnaast melde Gyimesi et al. (2018) dat bij de vismonitoring van PAWP en OWEZ echter weinig effecten aantoonde van het verbod van visserij (inclusief bodem beroerende visserij) op bodemvissen in het windpark (in het bijzonder bodemvissen). Het lijkt erop dat er vooralsnog geen positief effect is van een verbod van bodem beroerende visserij in het plangebied op de vispopulatie.

Het is aangetoond dat de beoogde blijvende constructies, zijnde kabels, platforms en de windturbines, ongunstige effecten zullen hebben op het ecosysteem en, als gevolg daarvan, de visserij. Ongunstige effecten zoals voor benthische organismen zijn middels onderzoek reeds aangetoond: benthische organismen komen in kleinere hoeveelheden voor in niet bevisbare delen van zee (een bestaand gasplatform is onderzocht met als doel ook een uitspraak te kunnen doen over de toekomstig te bouwen windmolenparken) dan gebieden waar gevist wordt (Glorius et al., 2016) en de benthische soortensamenstelling in en rondom de Nederlandse windmolenparken komen nauwelijks overeen met de soortensamenstelling in en rondom Nederlandse natuurlijke riffen (Coolen et al., 2017). In het onderzoek van Coolen et al. (2017) werd een toename gevonden in het aantal soorten in en rondom windmolenparken, maar in dit onderzoek werd voornamelijk 'nieuwe' soorten aangetroffen, soorten die voorheen niet werden aangetroffen in het gebied. Er is dus sprake van verandering in de soortensamenstelling.

Naar verwachting zal een verandering in de benthische soortensamenstelling ook doorwerken in de voedselketen en kan in potentie zodoende dus ook effect hebben op de aanwezigheid van de nu aangetroffen vis/schaaldiersoorten in de windmolenparken en de directe omgeving. Hier kan uit worden gelezen dat een ingreep in het ecosysteem (verdwijnen of aanpassen van visserij en plaatsen van windturbines) grote gevolgen kan hebben voor het ecosysteem. De effecten zijn in tegenstelling tot wat doorgaans wordt verondersteld niet positief voor de 'originele' aanwezige (doel)soorten. Zo melde Gyimesi et al. (2018) bijvoorbeeld dat bij een onderzoek met gezenderde tongen (de tong/*Solea solea* is voor de Nederlandse demersale visserij een van de meest belangrijke soort) er geen kraamkamerfunctie van het OWEZ park kon worden aangetoond (Winter et al. 2010, van Hal et al. 2012).

De Nederlandse Vissersbond uit haar zorg over de visbestanden van de doelsoorten waarop de Nederlandse vissersvloot momenteel commercieel vist in de Noordzee en Waddenzee. Momenteel is er te weinig bekend over de effecten van windparken of bijbehorende constructies op zee op het bestaande ecosysteem en de daarin voorkomende, gezonde, visbestanden. Initiële onderzoeken die reeds zijn uitgevoerd tonen aan dat er een aanmerkelijke kans is dat de plaatsing van windparken in zee op termijn effect zal, dan wel kan, hebben op de samenstelling van diverse soorten binnen het ecosysteem. De Nederlandse Vissersbond is dan ook van mening dat in het kader van het 'voorzorgsbeginsel' nader onafhankelijk wetenschappelijk onderzoek dient plaats te vinden, nu te veel onduidelijk is aangaande de impact op het ecosysteem. En indien nodig dienen door de exploitanten van windparken maatregelen te worden genomen om significant negatieve effecten op het ecosysteem te mitigeren.

In opdracht van Rijkswaterstaat heeft Deltares onderzoek gedaan naar de mogelijke systematische effecten van grootschalige windparken. Het onderzoek toont aan dat de schaalvergroting in offshore wind voor 2030 en zelfs nog meer voor 2050 in de Zuidelijke Noordzee op zeer fundamentele manieren invloed zal hebben op het functioneren ervan. Offshore wind op grootschalig niveau heeft direct effect op wind en golven (Boon et al., 2018). Gezien het feit dat vissers volledig afhankelijk zijn van getij, stroming en watertemperaturen, uit de Nederlandse Vissersbond haar bezorgdheid over deze fundamentele veranderingen in het ecosysteem wanneer windparken op grootschalig niveau actief worden. Ter illustratie kunt u in bijlage 2 een versimpelde illustratie vinden van de effect-keten benadering zoals opgesteld door Boon et al. (2018) van offshore windmoleneffecten vanuit verschillende factoren waaruit het ecosysteem van de Noordzee bestaat.

Een langere tijd worden er al zorgen gebaat over de geluidsproductie tijdens werkzaamheden ten behoeve van het realiseren van windmolenparken. Als voorbeeld refereren we naar een artikel in Vroege Vogels met een interview van dhr. W. Verboom en de schokkende titel: "Windmolenparken in zee catastrofaal voor vissen en zeezoogdieren" (Vroege Vogels, 2005). De verontrustende beweringen welke dhr. Verboom aanhaalt in dit interview zorgt er voordat de Nederlandse Vissersbond zich nader heeft verdiept in dit onderwerp. De Nederlandse Vissersbond wil er op wijzen dat door de promotie

(deel)onderzoeken van zowel gedragsbioloog dhr. Errol Neo en geluidsdeskundige dhr. Özkan Sertlek nieuwe inzichten zijn verkregen in de gevolgen van geluid op een ecosysteem. Dit is zeker van belang gezien het feit dat er maar een beperkte hoeveelheid aan onderzoeksgegevens naar het effect van geluid op onderwaterleven beschikbaar is. De beroepsvisserij pleit voor nader onderzoek naar het mogelijk onbedoeld verstoren of verjagen van vissen door middel van geluid in het geplande tracé wel overwogen wordt meegenomen in de besluitvorming. Wat zijn de effecten van geluid bij plaatsing van de windturbines op zee? Wat zijn de effecten van het geluid van de draaiende windturbines en de bijbehorende trillingen van de turbines richting de zeebodem? Het zijn relevante vragen waarop vooralsnog geen sluitende antwoorden gegeven zijn.

Neo et al. (2015) constateerde in een onderzoek dat zeebaarzen zich naar enige tijd herstelden naar hun normale zwemgedrag en dat ze gewend leken te raken aan de geluiden. Opmerkelijk was wel dat de vissen eerder wendden aan een harder geluid dat langdurig werd afgespeeld dan aan een zachter geluid met pauzes (Neo et al., 2015). Na elke pauze leken de vissen telkens weer te schrikken van het geluid (Neo et al., 2015). Dit onderzoek bevestigt dat we met menselijke perceptie snel een verkeerde interpretatie kunnen maken zonder degelijk onderzoek. Dit zou betekenen dat de onderwater geluidseffecten (zeker met de toenemende scheepsverkeer op kleiner deel van Noordzee) mogelijk sterker zijn dan nu vaak wordt verondersteld en het onderzoek van Sertlek et al. (2016) had dit mogelijk beter inzichtelijk kunnen maken. Want het onderzoek van Sertlek et al. (2016) leverde een belangrijke bijdrage aan het in modellen vatten van geluidverspreiding wat van belang is voor het voorspellen van effecten.

De beroepsvisserij heeft te maken met diverse natuurbeschermingsregels en daartoe behorende wetgeving. Het wordt steeds lastiger om de benodigde vergunningen op basis van de Wet natuurbescherming (Wnb-vergunningen) te verkrijgen. De beroepsvisserij heeft te maken met vele kritische (ecologische) eisen waaraan zij moeten voldoen en hier werken de vissers met zorg aan mee. Daarom wil de beroepsvisserij, een activiteit welke al eeuwenlang plaatsvindt op de Noordzee, voorkomen dat er negatieve effecten optreden op het ecosysteem van de Noordzee en aangrenzende wateren, voortkomend uit dit windenergieproject. Zeker als eventuele negatieve gevolgen in de toekomst worden gebruikt om de beroepsvisserij (wederom) verder in te perken vanwege cumulatieve effecten.

Evenals het plan 'Net op zee Ten noorden van de Waddeneilanden' dient de beroepsvisserij ook (periodiek) vergunningen aan te vragen voor de beroepsmatige visserijactiviteiten die zij uitvoert. Hierbij dienen Passende Beoordelingen geschreven te worden, waarbij o.a. de effecten van de visserijactiviteiten dienen te worden gecumuleerd met de effecten van overige (reeds bestaande/gelegende) activiteiten binnen het Noordzee- en Waddengebied. Gelet op het feit dat dit voorbereidende werkzaamheden zijn voor het uiteindelijke beoogde doel van deze activiteit (= realisatie windmolenparken) zullen de grootschalige en blijvende activiteit omvat, in combinatie met de eventuele negatieve effecten op het ecosysteem van deze activiteit, is de verwachting dat het verkrijgen van de benodigde vergunningen voor de beroepsvisserij zullen worden bemoeilijkt.

Onderzoek

Samengevat betekent één en ander dat het aangewezen gebied "onbruikbaar/minder bruikbaar" is voor visserij groter is dan enkel de windmolenparken zelf. Daarnaast zijn concrete alternatieve mogelijkheden voor de visserij in Nederlandse windmolenparken beperkt en niet goed in de praktijk getest (Rasenberg et al., 2015). Het is van groot belang dat er meer en gedegen onderzoek wordt verricht naar de gevolgen op het ecosysteem d.m.v. het plaatsen van windmolenparken en aanverwant is er gericht onderzoek benodigd naar de opties voor doorvaart en medegebruik. Zo ligt het in de verwachting dat de visserij op krabben en kreeften in windparken op zee wellicht rendabel kan worden, maar ook dit is afhankelijk van diverse randvoorwaarden (Rasenberg et al., 2015). Tegelijkertijd wordt door de meeste vormen van medegebruik de doorvaartmogelijkheid belemmert

(Bolman et al., 2019). Zo is het noodzakelijk om (meer) rekening te houden met de belangen van de demersale sleepnetvisserij aangezien deze groep vissers de meeste hinder en bijbehorende (financiële) schade ondervindt van de windparken op zee.

Ondanks alle consultaties de afgelopen jaren stelt de Nederlandse Vissersbond dat het belang van de beroepsvisserij en dat van het ecosysteem te weinig erkend en meegenomen is in de plannen. De visserijsector voelt zich dan ook niet serieus genomen en de betrokkenen hebben onvoldoende gevoel bij de verliezen die door deze beroepsgroep geleden worden. De visserij is gebaat bij een gezond ecosysteem en aantasting ervan dient te worden voorkomen.

De kansen van de visserij zijn afhankelijk van de kennis van welke organismen goed gedijen in deze nieuwe ecosysteem. Daarom dienen er opnames te worden gedaan wat betreft de impact en de gevolgen van de installaties op het mariene milieu inclusief de visbestanden. Daarnaast is het voor het aanvragen van diverse vergunningen, onder andere op basis van de Wet natuurbescherming, voor visserij-activiteiten zeer belangrijk om te weten wat de cumulatieve effecten zijn van diverse activiteiten op zee. Hiervoor zijn de gezamenlijke effecten van diverse activiteiten op zee voornamelijk belangrijk voor vogelbestanden. Daarom zou de Nederlandse Vissersbond graag zien dat deze cumulatieve effecten nader worden onderzocht.

Plaatsing kabels

De Nederlandse Vissersbond is van mening dat de nog te ontwikkelen en te realiseren windparken op zee geplaatst moeten worden in gebieden die weinig worden bevestigd. Wanneer voor de windparken kabels worden geplaatst zal dit ook rijke visgronden doorkruisen. Doordat de plaatsing van kabels onmisbaar is voor de realisatie van het windpark zal de Nederlandse Vissersbond graag willen zien dat er gekozen wordt voor de tracé met de minste impact op visserij, namelijk het tracé waarbij de minste visgronden worden doorkruist.

Aansluitend streeft de Nederlandse Vissersbond ernaar dat de kabels op voldoende diepte worden gegraven. De visserijsector heeft in het verleden vaker zorgen geuit over kabels van windmolenparken die bloot komen te liggen op de bodem van de Noordzee, omdat netten eventuele schade zouden kunnen aanrichtingen aan deze kabels. Zo stelde TenneT in het verleden bij het ontwerpbesluit "Net op zee Hollandse Kust (noord) en Hollandse Kust (west Alpha)" het volgende hierover: "Dat kabels niet bloot komen te liggen is ook het belang van TenneT. Blootliggende kabels kunnen makkelijker beschadigen, door o.a. noodankers, visnetten en gezonken afval. TenneT kiest daarom voor een begraafdiepte die in principe geen onderhoud vergt gedurende de levensduur van de kabels. Ook geldt er vanuit de Waterwet een verplichte begraafdiepte met daarbij een monitorings- en herstelverplichting". We hopen dat ook tijdens deze werkzaamheden TenneT ervoor kiest om de kabels op voldoende diepte in de zeebodem te willen gaan plaatsen, waarbij het de voorkeur geniet om dit op minimaal drie meter diepte te plaatsen. Aanvullend is het voor de beroepsvisserij van belang dat de werkzaamheden in een korte tijd gebeuren i.v.m. overlast, door middel van verstoring doelsoorten en fysieke verstoring van vismogelijkheden bijvoorbeeld door kabels of werktuigen. Wij pleitten daarom voor een korte periode, gezamenlijk geen meerdere kwartalen/jaren duurt, voor het legen en daadwerkelijk ingraven van de kabels.

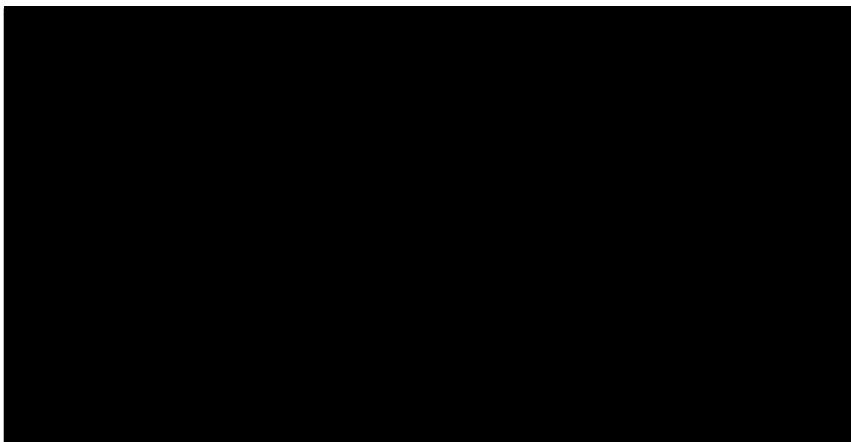
Daarnaast blijft de Nederlandse Vissersbond bezorgd over de gevolgen van de toekomstig te realiseren windmolenparken en meer specifiek ten aanzien van de gevolgen van windmolenparken op de beroepsvisserij die in de directe omgeving plaatsvindt. Duidelijk is dat het ecosysteem in de voormalige visgronden en directe omgeving zal gaan veranderen met deze nieuwe "kunstwerken" en aanverwant de beperkingen van de visserijactiviteiten rondom de windparken.

Tot slot

Wij gaan ervan uit dat we u voldoende hebben geïnformeerd omtrent het belang van visserij door middel van deze zienswijze. Wij willen als belanghebbende worden gekend in de verdere besluitvorming en zouden eventueel graag nadere mondelinge toelichting van deze zienswijze willen geven. Mocht u naar aanleiding van deze brief vragen hebben, dan kunt u contact opnemen met [REDACTED], via telefoonnummer 0527-698151 of per e-mail [REDACTED]. Ik vertrouw erop dat u onze zienswijze serieus in overweging neemt. Bij voorbaat dank voor uw medewerking en in afwachting van uw antwoord.

Met vriendelijke groeten,

NEDERLANDSE VISSERSBOND

Referenties

Bolman, B., Boon, A., Maarse, M., Roetert, T., Schouten, J.J. en Vergouwen, S., 2019. Verkenning toekomstig medegebruik windparken. Deltares rapport 11203133-002-ZKS-0007

Coolen, J.W.P., van der Weide, B., Cuperus, J., van Moorsel, G., Blomberg, M., Faasse, M., Bos, O.G. en Lindeboom, H. J. Chapter 6: BENTHIC BIODIVERSITY ON OLD PLATFORMS, YOUNG WIND FARMS AND ROCKY REEFS, onderdeel van thesis verslag: Coolen, J.W.P. North Sea Reefs. Benthic biodiversity of artificial and rocky reefs in the southern North Sea 203. PhD thesis, Wageningen University & Research, Wageningen, NL, 2017. DOI 10.18174/404837.

Boon, A.R., Caires, S., Wijnant, I.L., Verzijlbergh, R., Zijl, F., Schouten, J.J., Muis, S., van Kessel, T., van Duren, L. en van Kooten, T., 2018. Assesment of system effects of large-scale implementation of offshore wind in the southern North Sea. Deltares rapport 1202792-002-ZKS-0006

Glorius, S., van Hal, R., Kaag, K., van der Weide, B., Chen, C., van Kooten, T., 2016. Benthic development around a gas platform in the North Sea - a small scale closure for fisheries; A trait based approach. Wageningen, Wageningen Marine Research (University & Research centre), Wageningen Marine Research report C121/16, pp: 422.

Gyimesi, A.E.L., Rebolledo, B., Kleyheeg-Hartman, J.C., de Jong, J.W., Teunis, M., Didderen, K., Boonman, M., Schutter M. en Fijn R.C., 2018. Achtergronddocument ten behoeve van MER en PB windenergiegebied Hollandse Kust (noord). Kavel V en VI: vogels, vleermuizen, vissen en benthos. Bureau Waardenburg Rapportnr. 18-068. Bureau Waardenburg, Culemborg.

Lindeboom, H. J., Kouwenhoven, H. J., Bergman, M.J.N., Bouma, S., Brasseur, S., Daan, R., Fijn, R.C., de Haan, D., Dirksen, S., van Hal, R., Hille Ris Lambers, R., ter Hofstede, R., Krijgsveld, K.L, Leopold, M. en Scheidat, M., augustus 2011. Short-term ecological effects of an offshore wind farm in the Dutch coastal zone; a compilation. IOP Publishing Ltd, Environmental Research Letters, Volume 6, Nummer 3.

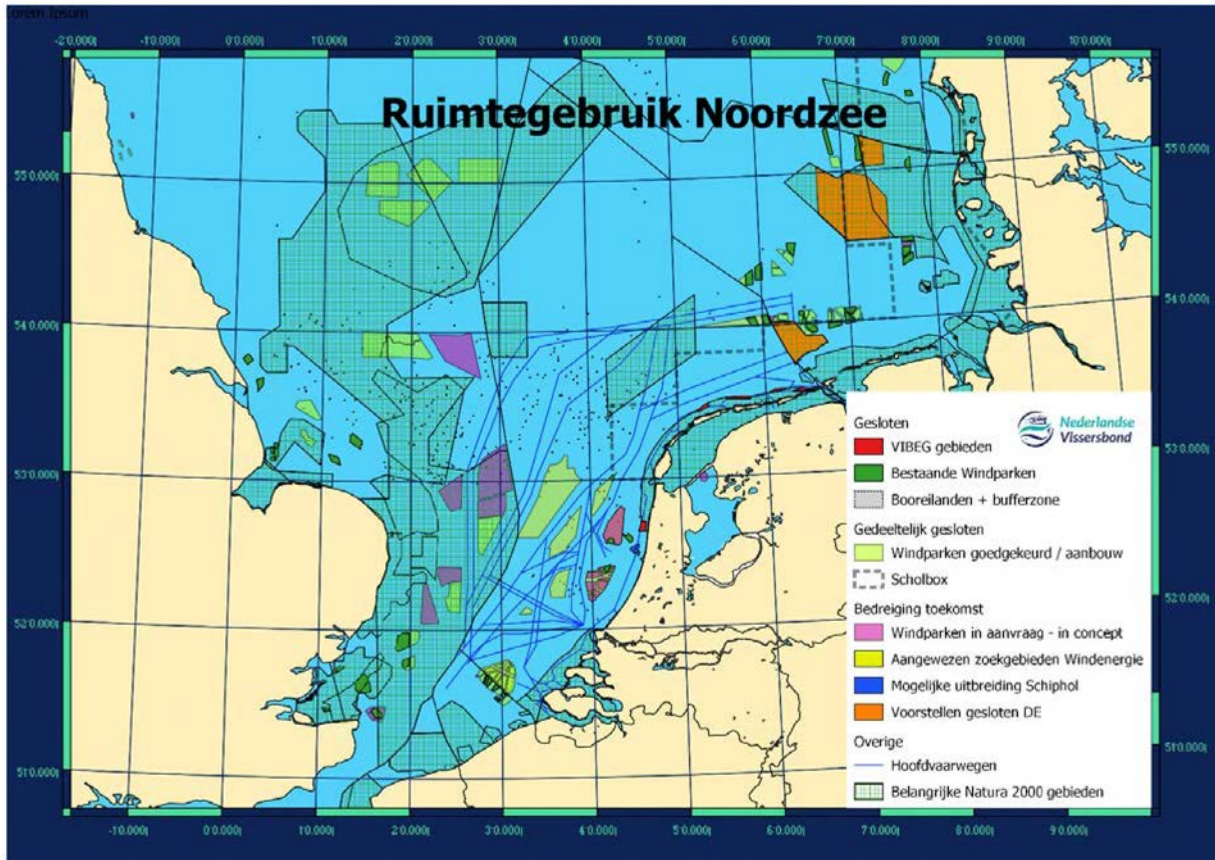
Rasenberg, M., Smith, S., Turenhout, M. Taal, K. (2015) Vissen in windmolenparken: inventarisatie van de (on)mogelijkheden. IMARES Rapport [C030/15]

Van Hal R., B. Couperus, S. Fassler, S. Gastauer, B. Griffioen, N. Hintzen, L. Teal, O. van Keeken, E. Winter, 2012. Monitoring- and Evaluation Program Near Shore Wind farm (MEP-NSW) - Fish community. IMARES Report C059/12 OWEZ_R_264_T1_20121215_final_report_fish.

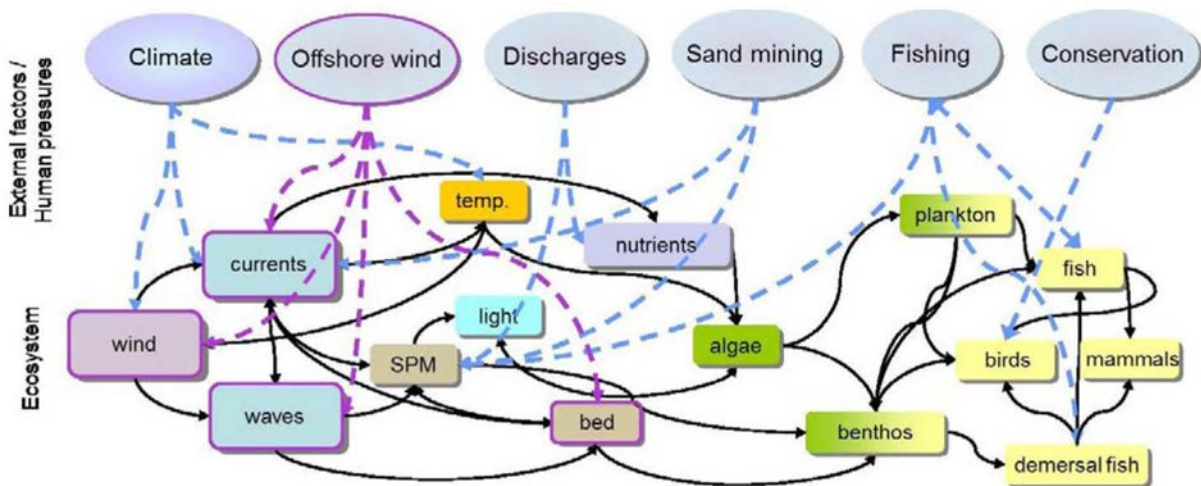
Vroege vogels, 3 juli 2005. Windmolenparken in zee catastrofaal voor vissen en zeezoogdieren. Artikel ten behoeve van interview met Wim Verboom, link: <https://vroegevogels.bnnvara.nl/nieuws/windmolenparken-in-zee-catastrofaal-voor-vissen-en-zeezoogdieren>.

Winter, H.V., G. Aarts & O.A. van Keeken 2010. Residence time and behaviour of sole and cod in the Offshore Wind farm Egmond aan Zee (OWEZ). Report number OWEZ_R_265_T1_20100916. Imares Wageningen UR.

Bijlage 1 Ruimtegebruik Noordzee

Bijlage 2 Systematische effecten van grootschalige implementatie van offshore windparken

BRON: Boon et al., 2018.

Verzonden: 3/11/2021 3:55:32 PM
Onderwerp: Zienswijze
Project: Wind op zee - Ten noorden van de Waddeneilanden
Achternaam: [REDACTED]
Tussenvoegsel(s):
Voorletters: [REDACTED]
Straat: Arthur van Schendelstraat
Huisnummer: 550
Postcode: 3511 MH
Woonplaats: Utrecht
Land: Nederland
Telefoonnummer:
E-mailadres: [REDACTED]
Als: Branche organisatie
(Mede) namens: [REDACTED] voorzitter NWEA
Organisatie: Nederlandse WindEnergie Associatie (NWEA)

Zijn er naar uw mening andere of aanvullende milieueffecten die moeten worden onderzocht?

Zie bijlage

79888685_6303403_2021_NWEA_zienswijze_cNRD_TNW.pdf

Staan er naar uw mening onjuistheden in de concept-NRD?

Zie bijlage

Aan:

Bureau Energieprojecten

Inspraakpunt concept NRD windenergiegebied Ten noorden van de Waddeneilanden

Postbus 142

2270 AC Voorburg

Utrecht, 11 maart 2021

Betreft: NWEA zienswijze cNRD TNW

Graag maakt de Nederlandse WindEnergie Associatie (NWEA) gebruik van de geboden gelegenheid om reactie te geven op de concept Notitie Reikwijdte en Detailniveau windenergiegebied Ten Noorden van de Wadden. NWEA ondersteunt de planmatige uitrol van windenergie op zee zoals door de overheid momenteel wordt uitgevoerd, waarbij zoveel mogelijk ruimte wordt geboden om de laatste technologische ontwikkelingen te kunnen toepassen. NWEA is een brancheorganisatie die het merendeel van de op het gebied van windenergie actieve bedrijven verenigt.

Graag brengen we hierbij een aantal thematische punten onder de aandacht, waarna een aantal detailopmerkingen met betrekking tot ecologie volgt.

Alternatieve energiedragers waaronder waterstof

Windenergiegebied TNW is zeer interessant gelegen voor waterstoftoepassingen. Ook andere toepassingen voor energieopwekking, -conversie en -opslag zullen in de toekomst een plek krijgen binnen windparken op zee. NWEA krijgt dan ook graag verheldering over de overwegingen en mogelijkheden om (op termijn) dergelijke toepassingen te kunnen incorporeren in de kavels. Gezien de snelle ontwikkeling van offshore wind en systeemintegratie, verdient het de aanbeveling om flexibiliteit te creëren ten aanzien van het transport van de geproduceerde energie; bijvoorbeeld door conversie en transport van moleculen onderdeel te laten zijn van de reikwijdte.

NWEA zou graag zien dat er rekening wordt gehouden met waterstofproductie in de MER, zodat er vooraf al duidelijkheid is over de beschikbare 'milieuruimte'. Het plaatsen van electrolyzers nabij de turbines is een voorzienbare gebruiksfunctie. We adviseren om in de MER tevens de mogelijkheden tot transport van waterstof naar land door middel van pijpleidingen te onderzoeken.

We stellen voor om te onderzoeken of de ruimte rondom de kavel (binnen het aangewezen windgebied) meegenomen kan worden in de MER, zodat indien mogelijk en wenselijk de bestaande kavel uitgebreid kan worden met overige energietoepassingen (waaronder bijv. waterstof).

Daarnaast horen we graag of in de MER de mogelijkheid kan worden onderzocht om in de context van overplanting (p. 25) extra MW aan turbines ten behoeve van kleinschalige waterstofproductie te installeren. Ook zouden we graag zien dat er in de MER aandacht wordt besteed aan het gebruik van zeewater als grondstof voor waterstofproductie, specifiek ook de *brine discharge* die geassocieerd is met elektrolyse en de effecten van een koelsysteem (warmte, visinzuig, desinfectie (chloor)). Tenslotte, is het wenselijk dat aandacht wordt besteed aan vogels die de waterstofinstallaties mogelijk kunnen gaan gebruiken als rustplaats.

Bandbreedte

De overheid benoemt in de NRD de noodzaak om bij het opstellen van de bandbreedte helder inzicht te hebben in de stand der techniek en de technologische ontwikkelingen ten aanzien van o.a. turbinegrootte, aantal turbines en funderingswijze (p. 28). NWEA gaat hier graag op in, allereerst door op te merken dat de industrie gezien de snelle ontwikkelingen in de markt graag maximale flexibiliteit ziet, aangezien zo de meest kosteneffectieve en *state of the art* windparken kunnen worden gerealiseerd. We raden daarom aan na te gaan of de MER flexibeler kan worden opgezet, bijvoorbeeld met initieel zeer brede technische grenswaarden. Afhankelijk van de technologische ontwikkelingen

kunnen deze grenswaarden worden aangepast op de daadwerkelijke implementatie van technologie ten tijde van de opening van het kavelbesluit en vervolgens de tender.

De NRD voor TNVW bevat bandbreedtes met maxima met betrekking tot o.a. totaal rotoroppervlak, vermogen per turbine, tiplaatte en tiphoogte. Hieronder gaan we specifieker in op verschillende onderdelen die genoemd worden in Tabel 4.1 Bandbreedte MER (p. 29/30).

- **Rotordiameter individuele windturbines:** Om goed te kunnen voorzien in de verwachte groei van windturbines adviseren wij om uit te gaan van een rotordiameter tot in ieder geval 300 meter. In de NRD is de voorgestelde bandbreedte 164 – 232 meter.
- **Monopiles:** De voorgestelde bandbreedte voor monopiles in de NRD is '1 paal van 6-12 meter'. Vanwege de ontwikkelingen in de markt adviseren wij om monopiles met een diameter tot 14 meter te accommoderen.

Elektrische infrastructuur

De NRD noemt een 66KV inter-array kabel, ingegraven op 1 -3 meter en op diepte gehouden (p.30). De markt ontwikkelt zich echter richting 132KV, een noodzakelijkheid voor de volgende generatie windturbines. Wij zijn daarom van mening dat 132 KV kabels moeten worden meegenomen in de MER.

Kan de NRD ook de potentiële impact van mogelijke toekomstige interconnecties (bijv. verbinding van de wal (Groningen) naar het geplande energie-eiland voor de westkust van Denemarken DK) die door / in de buurt van het gebied kunnen lopen in beschouwing nemen?

LCoE

De NRD geeft aan (p. 27) dat de huidige kavelindeling voor TNVW leidt tot een verwachte stijging van de LCoE van 3,3 procent ten opzichte van de situatie waarin was gekozen voor een ruimere opzet in de kavel. NWEA wil erop attenderen dat een stijging in de LCoE kan leiden tot minder competitieve tenders, en/of de noodzaak om subsidie aan te vragen voor toekomstige tenders. Het is van belang in het oog te houden dat ontwikkelaars in een markt met steeds onzekerdere inkomsten opereren, waarbij de capaciteit van hernieuwbare energieopwekking wordt vergroot zonder de zekerheid van afname d.m.v. grootschalige elektrificatie.

Vergunningsduur

NWEA neemt aan dat er voor de TNW MER wordt uitgegaan van een 40-jarige vergunning, gezien de recente wetswijziging van de Wet Windenergie op Zee en de verwachte technische levensduur van 35 jaar. Inclusief ontwikkel-, bouw- en verwijderperiode is 40 jaar nodig om de volle levensduur te kunnen benutten.

Medegebruik

NWEA krijgt graag helderder inzicht in de manier waarop rekening wordt gehouden met medegebruik. Hoewel in dit vroege stadium misschien nog niet bekend is welk medegebruik plaats zal vinden, denken we dat er wel op hoofdlijnen kan worden aangegeven welke consequenties verschillende vormen van medegebruik kunnen hebben, en op welk aspect dit invloed heeft. NWEA ziet graag dat in het MER al meer aandacht wordt besteed aan het belang van een verantwoord evenwicht tussen natuurherstel, veilige operatie van windparken op zee en overige activiteiten. We zijn daarom van mening dat medegebruik onderdeel zou moeten vormen van Tabel 5.1 'Beoordelingscriteria per milieuaspect'.

We ontvangen graag meer achtergrond over de toevoeging van het hoofdstuk 'Schelpdierkweek en aquacultuur' (nummer 23) aan de voorgestelde inhoudsopgave van de MER.

Ook horen we graag wanneer het gebiedspaspoort voor de TNVW kavel ontwikkeld zal worden, hoe belanghebbenden hierbij betrokken worden en hoe omgegaan wordt met de effecten hiervan.

Natuur & Ecologie

Natuurinclusief bouwen

Graag ziet NWEA opgenomen in de NRD wat de verwachte milieueffecten zijn van natuur inclusief bouwen en dat de effectiviteit van de voorgestelde maatregelen wordt onderzocht.

Circulariteit

Duurzaamheid in de keten en circulariteit van materialen is een onderwerp dat in toenemende mate speelt in de sector. We adviseren om de mogelijkheden rondom circulariteit in kaart te brengen in de MER.

Stikstof

NWEA neemt aan dat rekening wordt gehouden met het wetsvoorstel stikstofreductie en natuurverbetering dat op 9 maart 2021 door de Eerste Kamer is aangenomen. In de bijbehorende (nu nog concept-)amvb wordt de bouwsector uitgezonderd van de vergunningplicht voor stikstofdepositie.

Potential Biological Removal (PBR) criterium: We ontvangen graag verheldering of de PBR als maatstaf gebruikt zal blijven worden. We horen ook graag in hoeverre aan de ALI-norm wordt getoetst.

Geluidsmodellering aan de hand van het Aquariusmodel 4.0: We ontvangen graag verheldering in hoeverre er bij de geluidsmodellering rekening wordt gehouden met de frequentieweging van geluid, alsook de resultaten van de Borssele studies.

Indien gewenst lichten wij bovenstaande graag nog nader toe in een gesprek.

Hoogachtend,

